

O APUPO

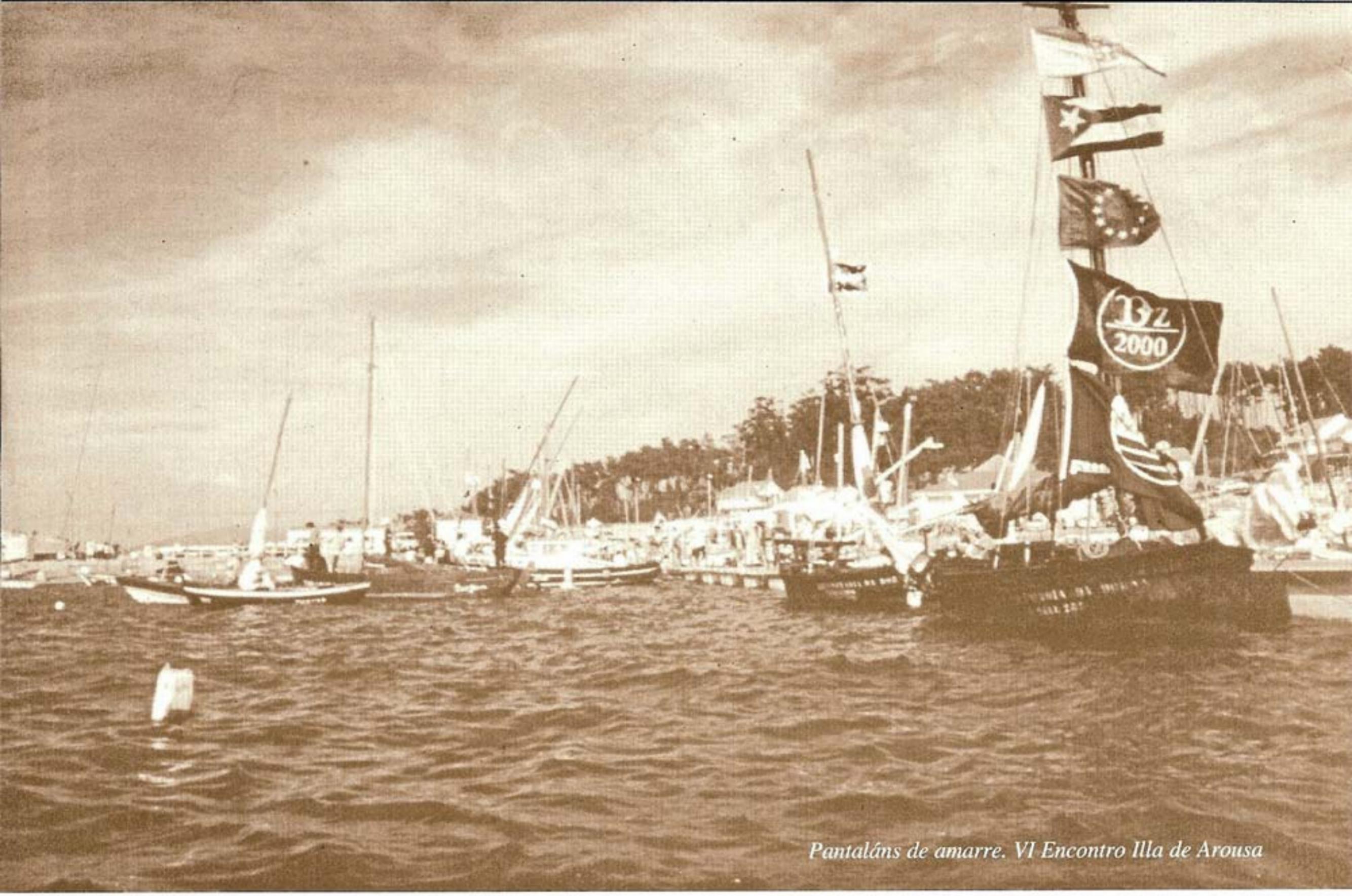
Ano III • Nº 5 • Outubro 2003 • BOLETÍN INFORMATIVO DA FEDERACIÓN GALEGA POLA CULTURA MARÍTIMA fgcmgalicia@mixmail.com

Foto: ALFREDO

VI ENCONTRO DE EMBARCACIÓNS TRADICIONAIS

A Gabarra BROKOA de regreso ó País Basco Francés

Pantaláns de amarre. VI Encontro Illa de Arousa

A Gran Festa do MAR ...Illa de Arousa 2003

Do 3 ó 6 de Xullo celebrouse na Illa de Arousa o VI Encontro de Embarcacións Tradicionais de Galicia que cada dous anos convoca a Federación Galega pola Cultura Marítima (FGCM).

Durante eses catro días no porto do Xúfre parecía como o tempo retrocedera; o mar de Arousa enchéuse de dúcias de embarcacións tradicionais que entraban e saían do peirao, levando a bordo tripulacións bretonas, bascas, portuguesas, francesas e por suposto galegas, moitas, tantas que romperon tódalas previsións organizativas: máis de 500 persoas entre mariñeiras e mariñeiros e 110 barcos de moi diferentes tipoloxías e tamaños.

E todo isto no mar, pois en terra o interese estaba no Pavillón dos Museos e na Lonxa vella; no primeiro e baixo una gran carpa, museos navais e asociacións culturais galegas e portuguesas compartían un espacio expositivo sobre cultura marítima, presidido polo stand da FGCM que inaugurou unha exposición sobre os seus dez anos de existencia.

A lonxa vella foi o espacio expositivo vivo, coa participación de obradoiros onde se podían observar artesáns e oficios relacionados co mundo da mar, cesteiros, ferreiros, palilleiras, redeiras,...

Estas foron as actividades más senlleiras que poideron ve-los moitos visitantes que se achegaron ata a Illa de Arousa neses días. Pero houbo moito máis: celebrouse a primeira feira do Libro do Mar, un curso sobre os Recursos Marinos organizado pola Universidade de Santiago de Compostela, conferencias e debates sobre patrimonio marítimo, regatas de dornas a vela e a remos, botaduras oficiais, teatro e música en directo,...

Organiza-lo VI Encontro levou moito tempo e costou moito traballo; e a gran festa na que se converteu a edición deste ano houbera sido imposible de realizar sen o apoio e o traballo do pobo da Illa, comezando polo moi bo traballo feito pola Comisión Pro-Encontro que liderou e pelexou para que este proxecto chegara a bo porto, pasando pola xente da Cultural Dorna e da súa Escola de Vela Tradicional

que organizou as actividades e a seguridade no mar (cinco planeadoras e dous bateeiros que cuidaron de nos en todo momento) e rematando nas voluntarias e voluntarios que, sempre cun soriso, axudaron a que as tripulacións nos sentíramos millor que na casa.

A todos eles, ás tripulacións e as embarcacións participantes e más as persoas e entidades públicas e privadas que nos apoiaron, moitas gracias e boa travesía.

Pavillón dos museos
VI Encontro, Illa de Arousa

UN PETIT DOUARNENEZ

O Encontro de Embarcacións tradicionais de Galicia é a máis importante manifestación da cultura marítima que se celebra na Península Ibérica. E isto non o decimos nós.

Entre as tripulacións que arrivedon ó porto do Xufre atopábase Bernat Cadoret, director da prestixiosa revista francesa *Le Chasse Maré* e organizador de varias concentracións internacionais na Bretaña francesa.

Abraiado polo ambiente que se vivía na Arousa, tanto no mar coma en terra, manifestou, referíndose ó VI Encontro, que "L'Ile est un petit Douarnenez". (Vila bretona onde se celebran cada dous anos un encontro internacional que xunta entre mil e dous mil barcos de toda Europa).

DE FORA VIRAN

Por culpa do prestige tivemos pouco tempo para prepara-la organización do VI Encontro, polo que a convocatoria e as invitacións se retrasaron moito, si pensamos sobre todo nas tripulacións de fora de Galicia,

E pois dobremente de agradece-la presenza de moitos barcos que de fora viñeron; entre eles suliñar ós da Asociación LA CIOTAT que acodiron da lonxana e mediterránea Marsella con dous preciosos barcos.

Gabarra da Asociación Basco Francesa "Itsas Bejia"

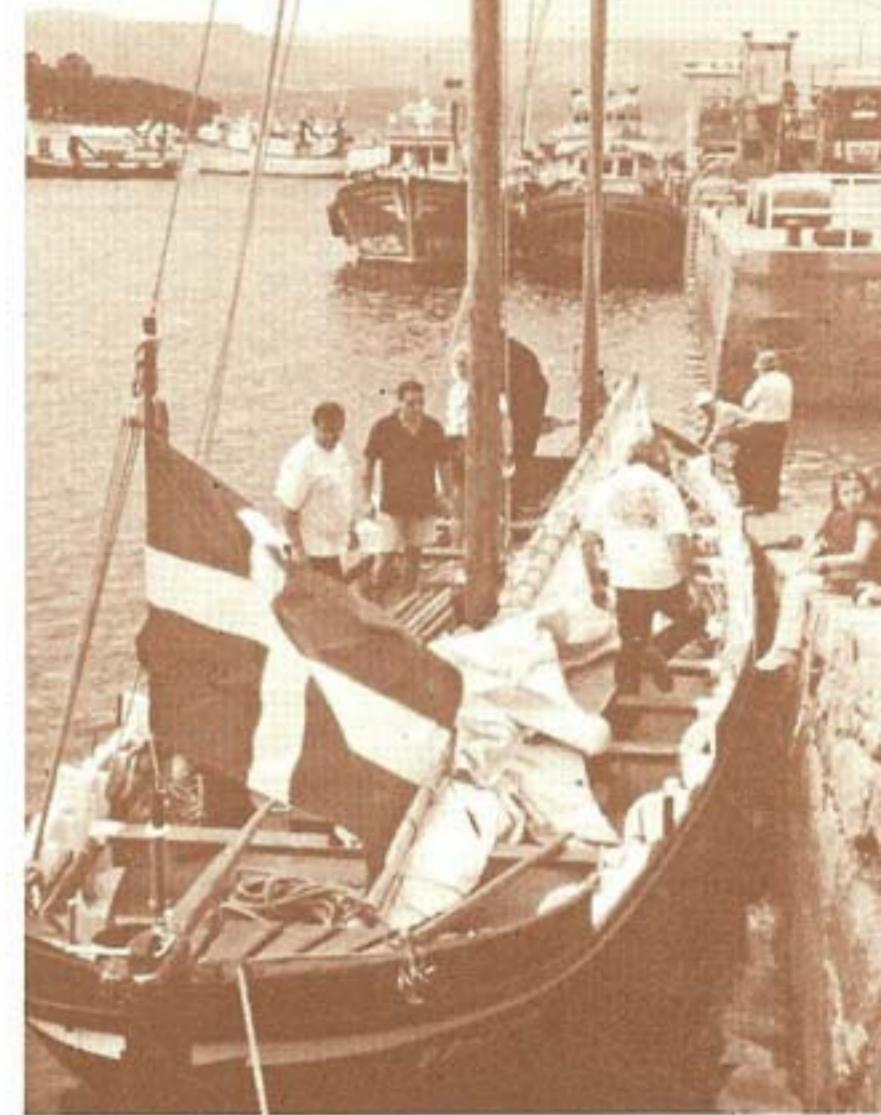
Tamen acodiron os vellos amigos da Asociación basco-francesa ITSAS BEJIA; tiveron moitos problemas para vir e o final trouxeron a súa gabarra en camión, a Brokoia, de 14 metros de eslora; agora ben, á volta foi por mar, desde a Illa ata San Juan de Luz, gracias á participación dunha tripulación galega organizada pola FGCM.

E do Sul de Lisboa, desde o mesmo río Texo, a Asociación Naval Sarilhense, da fermosa e convativa vila de Sarilhos Pequenos, apresentouse na Illa coa maior e más festeira representación. Tres embarcacións e corenta tripulantes coa música as costas e con mitas gañas de divertimento.

PAVILLON DOS MUSEOS

O cerne das acitividades en terra foi o Pavillón dos Museos. Gracias ó patrocinio do Museo do Mar de Alcabre, museos navais e asociacións culturais amosaron as súas exposicións e materiais museísticos dentro dunha gran carpa no porto do Xufre.

A parte do propio Museo do Mar de Alcabre estiveron presentes o Museo Massó, cun precioso stand compartido co Museo Provincial do Mar de San Cibrao e o Museo Seno de Corcubión; de Portugal estiveron presentes o Museo da Marinha de Lisboa, o Museo de Illavo e o Museo

Municipal de Espondende.

Das asociacións pertencentes á Federación concorrión a Cultural Dorna de a Illa, O Grupo Etnográfico Mascato de Cambados, barcos do Norte de Meadela, Sodináutica de Vigo e a Asociación A Figueiriña – Lanchas do Sil de o Barco de Valdeorras, todos eles acompañados polo stand da Asociación Naval Sarilhense.

Fechaba o Pavillón dos Museos un gran stand da Federación Galega pola Cultura Marítima, onde se estreaba unha exposición sobre os dez anos da Federación, así como unha colección de cartazos sobre as actividades desenvolvidas polas

Animación na Rúa, porto do Cantiño

súas asociacións. Por certo, o noso stand gracias á presencia de Berto e Anxos foi un dos máis animados do Pavillón dos Museos.

TIPOLOXÍAS

Cando en 1993 se convocou o Iº Encontro de Embarcacións Tradicionais de Galicia, os vinte e pico barcos que navegaron ata Ribeira eran sobre todo dunha soa tipoloxía: a dorna

Xa choveu daquela; os que se achegaron ata os pantalans do porto do Xufre poideron ollar unha cheia de embarcacións de diferentes tipoloxías e tamaños; e aínda que as dornas polbeiras seguen a se-las embarcacións más numerosas nos encontros, daba gusto olla-la ría coas velas cangrexas, latinas, místicas, e barcos tan diferentes como os botes polbeiros, bueltas, dornas como un mundo, traineras, galeóns, gamelas, lanchas xeiteiras, carochos e catraias, e así ata as 110 embarcacións participantes.

Chegada dos barcos á Illa no VI Encontro

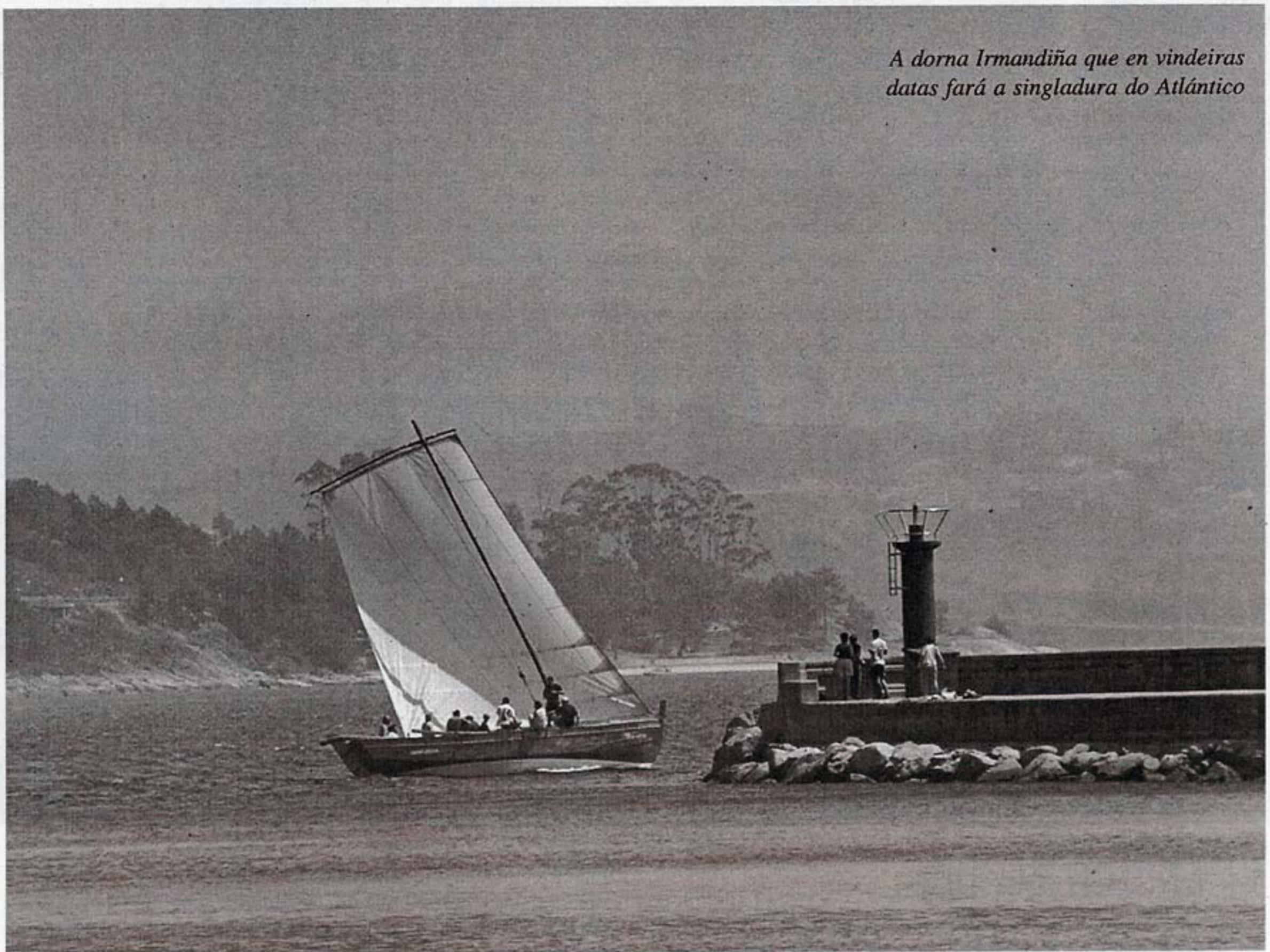
O Barco "Nauja" que tamén participou no VI Encontro

Arribada das embarcacións no peirao do Cantiño

*A dorna Irmandiña que en vindeiras
datas fará a singladura do Atlántico*

Naufraxio da Jatinha na boca do porto

Embarcações da Vila de Sarilho Pequeno, Portugal

VI ENCONTRO DE EMBARCAÇÕES TRADICIONAIS O REGRESSO A TERRA

João Baptista
Associação Barcos do norte

Os barcos preparam o regresso a terra, depois de um verão intenso de navegação e encontros.

São os Encontros que nos trazem aqui de novo às páginas do Apupo.

Foi o VI Encontro, este ano dedicado a Portugal o motivo destas linhas.

Devagar em Portugal, desde o Minho ao Algarve as embarcações tradicionais e todos os ofícios a elas ligados estão vindo ao de cima, vindo à tona da água, como se diz em linguagem de marinheiro. As associações e instituições estão cada vez mais colaborando e desenvolvendo iniciativas que trazem para a ordem do dia o tema.

A Associação Barcos do Norte, desde a sua fundação que tenta fazer o elo de ligação e a ponte, entre o património marítimo da Galiza e o de Portugal. O êxito da participação portuguesa neste VI Encontro é a prova de que vamos no rumo certo.

Agora que começamos a arrumar os barcos para o Inverno que se aproxima sentimo-nos com a satisfação de o dever quase cumprido.

Pela primeira vez tivemos uma enorme participação de associações e instituições de Portugal a participarem activamente na realização deste VI encontro.

Pela primeira vez o Museu de Marinha de Lisboa, como

museu dedicado ao património marítimo nacional, saiu do seu espaço físico e participou com um stand no pavilhão dos museus, o museu de Vila do Conde, como referência na construção naval portuguesa em madeira também, o museu de Ílhavo, sem dúvida o mais importante dedicado à Faina Maior, (Pesca do Bacalhau), esteve também presente, trazendo um *Dori* aparelhado para a pesca para que assim se pudesse apreciar de perto uma embarcação que já não navega, mas que no tempo dos navios à vela era o *ganha-pão* e companhia do pescador solitário.

A Mutua dos Pescadores como instituição responsável pelos seguros das embarcações de pesca esteve também presente.

Muitos mais Museus foram contactados e convidados, mas por motivos que nos ultrapassam não compareceram.

Gamelas portuguesas,
Associação Barcos do Norte

Estiveram também presentes diversas associações desde o sul, Vila Real de Santo António, de Lisboa, Sarilhos Pequenos e Cascais, Ovar, Vila do Conde, Espoende, Viana do Castelo, e Lanhelas.

Associações que trouxeram uma panóplia de embarcações diversas: Catrarias, Gamelas, Carochos, Canoas do Tejo e de Sarilhos, um clássico de vela ligeira classe Andorinha etc. etc. Não podemos deixar de realçar a canoa do Tejo, *Pé Leve*, embarcação construída em 1906 e recuperada em 1998, de Cascais, se calhar a embarcação mais antiga a navegar neste encontro.

Queremos também realçar o esforço feito pela Associação Naval Sarlhense que trouxe 3 embarcações e uma verdadeira embaixada de marinheiros para animarem a festa, o nosso obrigado também à Câmara Municipal da Moita por disponibilizar os meios que permitiram esta participação.

Ficou-nos a tristeza de há ultima da-

hora o navio Creoula não poder participar, por falta de tripulação, jovens que ao embarcarem custeiam as viagens. Praticamente duas semanas antes nos deram essa informação. Não fica esquecido, mais marés se aproximam...

O folclore marinheiro também esteve presente, com o rancho dos Sargaceiros de Apúlia, sem dúvida os melhores representantes da cultura marítima do norte de Portugal.

Muito mais se poderia ter feito. Desde Novembro de 2002 que os contactos foram estabelecidos com as associações e instituições ligadas ao património marítimo em Portugal, muitos quilómetros se percorreram em contactos pessoais, muitos telefonemas e fax, muitos foram os que responderam sim. Mas não apareceram...

No fundo, agora que lavamos a cara do sal, e damos descanso às velas, ao chegar a terra vemos que valeu a pena

o esforço, em 95 no 2º Encontro esteve presente um barco de Portugal, este ano multiplicaram-se e tem sido assim, os barcos tem andado a navegar em locais impensáveis, à 3 ou 4 anos atrás.

Somos poucos, geralmente as mesmas caras, em todos os encontros, somos poucos os que *vamos a todos*, como me tem comentado, mas outros se tem juntado a nós, jovens rapazes e raparigas, partilhando o encher das velas ao vento, ou o esforço dos remos na calmaria. Tem valido a pena o esforço e o tempo dedicado aos barcos em detrimento de nós próprios, do nosso espaço, e da família quase sempre.

Os barcos cada vez mais se têm recuperado, e é vê-los de proa ao vento singrando todos eles afinal com as suas particularidades e autenticidades, genuínas e históricas que nos dão um legado precioso, único!

A nossa identidade como povo.

Di en 2003

Xaquín

O ano do décimo aniversario da FGCM viña marcado por algúns acontecementos que fan deixar o seu ronsel na singradura: O VI Encontro da Illa de Arousa, as novas botaduras e Portugal.

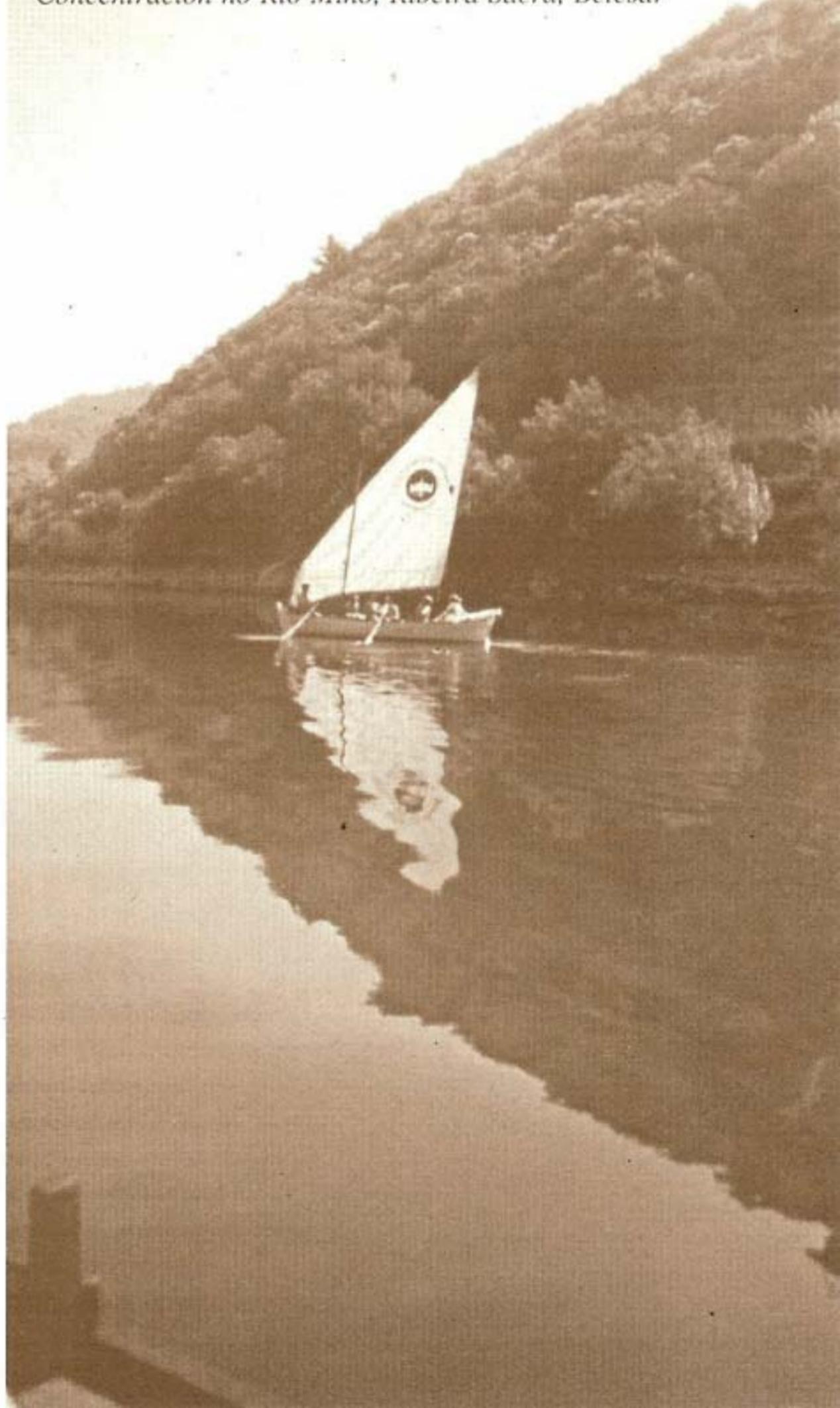
Do VI Encontro, a FGCM saca proveito das relacións culturais cos museos do mar galegos e portugueses, e ainda que non asistiron outros museos convidados como o de Donostia, Barcelona ou Tarragona, si manifestaron o seu interese en mellorar o coñecemento do que facemos e propoñen intercambios de publicacións para empezar un camiño que a FGCM ten aberto. Os Encontros foron tamén un gran escaparate para a FGCM cunha presencia na prensa nada cotián. Tamén e certo que a presencia internacional non foi o desexado a pesares de que nunca uns encontros estiveron anunciados tan lonxe e en tantos sitios.

As botaduras foron especialmente significativas durante o 2003: o galeón "Novo Sofía" de Mascato e Rabandeira, o galeón de Sodináutica, un bote choqueiro de Mariñeiros de Bouzas, a traíña de Bueu, a dorna de tope "Maruxa" da Arousa e a Irmandiña dos Mecos. Cada unha delas un anaco de historias recuperadas e outras por vir, algunas tan xa como a travesía atlántica da dorna "xeiteirona" parida no estaleiro dos soños irmántiños.

No ano da incorporación de Barcos do Norte á FGCM, tivemos a presencia de Portugal como convidado de honra dos Encontros da Illa de Arousa, e o Encontro de Lanhelas que non deixou indiferente a ningún pola concepción dos mesmos: cultura marítima, ecoloxía, organización discreta, deseño coidado, mimo das tripulacións e moitos detalles como as casetas, a ambientación, música, ou a elección dos pratos a degustar. Ningunha mesa kas laranxa, nin actuacións bandeira coca cola, nin megafonía ambiente pra rachar velas e ouvidos, sen atronar éxitos luar, nin empregar falas pouco comúns entre os participantes. Cousas que aí quedan por si vale de algo.

O ano déixanos unha FGCM con máis asociacións que nos

Concentración no Río Miño, Ribeira Sacra, Belesar

Porto deportivo de L'Escala, Girona. Llaud e Dornas

achegan a Portugal e nos levan terra adentro polos camiños fluviais, e péchase o ano con solicitudes de reingreso de algunha ovella descarriada (benchegados o redil ós CRACs de Coruxo) e de entidades de novo cruento que nos van levar polos Mares da Pedra nun ano marcado polo Mar das Bágoas Neixas do Prestige, que arrastrou á FGCM a Santiago e Madrid presentándose ante os principais colectivos culturais galegos a favor da Contra a Burla, compartindo o máis que nunca Nunca Máis, e cousas e proxectos como a participación na candidatura para a declaración de Patrimonio da Humanidade para o Patrimonio Inmaterial Galego-Portugués encabezada por Ponte nas Ondas.

A tempada tivo outras cousas que pon ou impón o calendario, como as regatas dos regateiros en Cambados, Vilanova, A Arousa, Ogrove, Ferrol,

Ribeira... , encontros en Poio e Bueu, o primeiro deixan escenas de navegación para a lembranza coa Irmandiña, o galeón de Sanxenxo, a Meca e a Rabandeira pelexando por ensinar popa, con Tambo de testemuña de que os tempos trocan, e unha "cadela vadis" que alcanzou a praia do illote sen que a abatesen dun tiro. O segundo, Bueu, arrecende a Encontro N° 7 ó de tolete, mascarón non lles falta.

O remate da tempada marca tamén o final dun ciclo que se iniciou inmediatamente despois de Rianxo 99, catro anos e medio de travesías e travesuras, de vergas e afiados botalóns, de botarlle machos e femias de temón, de jastar par de remos, de se queremos podemos.

Coma sempre quedan incógnitas que o ano resolve, non resolve ou non

axuda a resolver, por exemplo a Jatinha, un enigma en si mesma, A Muller de Balboas... outra, a barba de Cao permanentemente bíblica como a de Noé un día antes do diluvio, a turbo propulsión da Rabandeira, a receita das galletas surtidas tradicionais da Irmandiña (haberá pelexas polas de chocolate), e por si foran poucos os tesouros das augas da Ría de Arousa, vai Uxío e perde a carteira (camiño de Vilanova por si alguén quere buscalo).

O ano tamén deixa peticións populares que se argumentan a berros: para cando unha operación triunfo gaiteira, o premio novel para o diccionario secreto da Cofradía da Dorna de Ribeira, e a Viñalar a Eurovisión... por certo medroulle a vela a Jabucho?. Guau

F.G.C.M.

Rúa Nova, 4

36630 CAMBADOS

Pontevedra

E-mail: fgcmgalicia@mixmail.com

Esta publicación realizaase coa colaboración de:

FOTOGRAFÍA:

Rosa García, Toco, Xan, Alfredo, Sandra e Fernando Murga

DESEÑO E MAQUETACIÓN:

Alfonso M. Mourellos
AMR Comunicación

CONSELLO DE REDACCIÓN:

Rosa, Jabucho, Víctor.

COLABORADORES:

Trepa, Xaquín, Joao.